

Document One

Atque hoc loco similitudines eas, quibus illi uti solent, dissimillimas proferebas.

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Atqui perspicuum est hominem e corpore animoque constare, cum primae sint animi partes, secundae corporis. Illud urgeam, non intellegere eum quid sibi dicendum sit, cum dolorem summum malum esse dixerit. Voluptatem cum summum bonum diceret, primum in eo ipso parum vidit, deinde hoc quoque alienum; Duo Reges: constructio interrete. Hanc ergo intuens debet institutum illud quasi signum absolvere. Quia nec honesto quicquam honestius nec turpi turpius. Cuius quidem, quoniam Stoicus fuit, sententia condemnata mihi videtur esse inanitas ista verborum. Qui autem de summo bono dissentit de tota philosophiae ratione dissentit.

First Name: _____

Last Name: _____

City: _____

Organization: _____

Egone non intellego, quid sit don Graece, Latine voluptas? Ea, quae dialectici nunc tradunt et docent, nonne ab illis instituta sunt aut inventa sunt? Atque ab his initiis profecti omnium virtutum et originem et progressionem persecuti sunt. Sed ita falsa sunt ea, quae consequuntur, ut illa, e quibus haec nata sunt, vera esse non possint. Quid enim est a Chrysippo praetermissum in Stoicis? Quodsi vultum tibi, si incesum fingeres, quo gravior viderere, non esses tui similis;

Nunc de hominis summo bono quaeritur; Praeclare Laelius, et recte sofñw, illudque vere: O Publi, o gorges, Galloni! es [redacted] miser, inquit. Eam si varietatem diceres, intellegerem, ut etiam non dicente te intellego; Ita relinquet duas, de quibus etiam atque etiam consideret.

Neque solum ea communia, verum etiam paria esse dixerunt.

Quonam modo? Sed plane dicit quod intellegit. At eum nihili facit; Alterum autem genus est magnarum verarumque virtutum, quas appellamus voluntarias, ut prudentiam, temperantiam, fortitudinem, iustitiam et reliquas eiusdem generis. Licet hic rursus ea commemorare, quae optimis verbis ab Epicuro de laude amicitiae dicta sunt.

Etsi qui potest intellegi aut cogitari esse aliquod animal, quod se oderit? *Expectoque quid ad id, quod quaerebam, respondeas. Quonam, inquit, modo?*

Videamus animi partes, quarum est conspectus illustrior;

Atque etiam valitudinem, vires, vacuitatem doloris non propter utilitatem solum, sed etiam ipsas propter se expetemus. Si enim, ut mihi quidem videtur, non explet bona naturae voluptas, iure praetermissa est; Negat esse eam, inquit, propter se expetendam. Nam de summo mox, ut dixi, videbimus et ad id explicandum disputationem omnem conferemus. Et quidem illud ipsum non nimium probo et tantum patior, philosophum loqui de cupiditatibus finiendis. Cuius quidem, quoniam Stoicus fuit, sententia condemnata mihi videtur esse inanitas ista verborum. Ac tamen, ne cui loco non videatur esse responsum, pauca etiam nunc dicam ad reliquam orationem tuam. Sed tamen omne, quod de re bona dilucide dicitur, mihi praeclare dici videtur. Nihilne te delectat umquam -video, quicum loquar-, te igitur, Torquate, ipsum per se nihil delectat? Ut optime, secundum naturam affectum esse possit.

Vide, ne etiam menses! nisi forte eum dicis, qui, simul atque arripuit, interficit. Cum saluum esse flentes sui respondissent, rogavit essentne fusi hostes. Dat enim intervalla et relaxat. Praeclare enim Plato: Beatum, cui etiam in senectute contigerit, ut sapientiam verasque opiniones assequi possit. Quis enim confidit semper sibi illud stabile et firmum permansurum, quod fragile et caducum sit? An potest, inquit ille, quicquam esse suavius quam nihil dolere? Quis enim confidit semper sibi illud stabile et firmum permansurum, quod fragile et caducum sit? *Quid enim est a Chrysippo praetermissum in Stoicis?*

Quis enim redargueret? Atque hoc dabitis, ut opinor, si modo sit aliquid esse beatum, id oportere totum poni in potestate sapientis. Cuius similitudine perspecta in formarum specie ac dignitate transitum est ad honestatem dictorum atque factorum. Possumusne ergo in vita summum bonum dicere, cum id ne in cena quidem posse videamur? Cum id quoque, ut cupiebat, audivisset, evelli iussit eam, qua erat transfixus, hastam.

Neque enim disputari sine reprehensione nec cum iracundia aut pertinacia recte disputari potest. Eorum enim est haec querela, qui sibi cari sunt seseque diligunt. Quae in controversiam veniunt, de iis, si placet, disseramus. Atqui perspicuum est hominem e corpore animoque constare, cum primae sint animi partes, secundae corporis. Tollitur beneficium, tollitur gratia, quae sunt vincla concordiae. **Murenam te accusante defenderem.** Ea, quae dialectici nunc tradunt et docent, nonne ab illis instituta sunt aut inventa sunt? Eorum enim est haec querela, qui sibi cari sunt seseque diligunt. Inquit, dasne adolescenti veniam? Sed et illum, quem nominavi, et ceteros sophistas, ut e

Platone intellegi potest, lusos videmus a Socrate. Nam cui proposito sit conservatio sui, necesse est huic partes quoque sui caras suo genere laudabiles.

Minime vero, inquit ille, consentit. Maximas vero virtutes iacere omnis necesse est voluptate dominante. Quod praeceptum quia maius erat, quam ut ab homine videretur, idcirco assignatum est deo. **Eam stabilem appellas.** *Quae diligentissime contra Aristonem dicuntur a Chryippo.* An hoc usque quaque, aliter in vita? Iis igitur est difficilius satis facere, qui se Latina scripta dicunt contemnere. Comprehensum, quod cognitum non habet? *Id enim natura desiderat.*

Mihi enim erit isdem istis fortasse iam utendum. Quo invento omnis ab eo quasi capite de summo bono et malo disputatio ducitur. Vos autem cum perspicuis dubia debeatis illustrare, dubiis perspicua conamini tollere. Post enim Chrysippum eum non sane est disputatum. Cur ipse Pythagoras et Aegyptum lustravit et Persarum magos adiit? An ea, quae per vinitorem antea consequebatur, per se ipsa curabit? Hinc ceteri particulas arripere conati suam quisque videro voluit afferre sententiam. **Ergo, inquit, tibi Q.**

Rationis enim perfectio est virtus; *An hoc usque quaque, aliter in vita? An nisi populari fama?* At, si voluptas esset bonum, desideraret. Sed ne, dum huic obsequor, vobis molestus sim. Isto modo ne improbos quidem, si essent boni viri. Nam, ut sint illa vendibilia, haec uberiora certe sunt. *Sed quid sentiat, non videtis.*

Tu quidem reddes; **Cur iustitia laudatur?**

At vero illa, quae Peripatetici, quae Stoici dicunt, semper tibi in ore sunt in iudiciis, in senatu. Et harum quidem rerum facilis est et expedita distinctio. Atqui iste locus est, Piso, tibi etiam atque etiam confirmandus, inquam; At quanta conantur! Mundum hunc omnem oppidum esse nostrum! Incendi igitur eos, qui audiunt, vides. **Ut id aliis narrare gestiant?** Verba tu fingas et ea dicas, quae non sentias? Minime vero probatur huic disciplinae, de qua loquor, aut iustitiam aut amicitiam propter utilitates adscisci aut probari. Itaque nostrum est-quod nostrum dico, artis est-ad ea principia, quae accepimus. Torquatus, is qui consul cum Cn. Primum cur ista res digna odio est, nisi quod est turpis? Quod vestri quidem vel optime disputant, nihil opus esse eum, qui philosophus futurus sit, scire litteras.

Haeret in salebra. Omnia contraria, quos etiam insanos esse vultis. Omnes enim iucundum motum, quo sensus hilaretur. **Rationis enim perfectio est virtus;** Sin autem ad animum, falsum est, quod negas animi ullum esse gaudium, quod non referatur ad corpus. **Quis non odit sordidos, vanos, leves, futiles?** Nec tamen ille erat sapiens quis enim hoc aut quando aut ubi aut unde? *Quae sequuntur igitur?* Plane idem, inquit, et maxima quidem, qua fieri nulla maior potest. *Nobis aliter videtur, recte secusne, postea;*

Non est enim vitium in oratione solum, sed etiam in moribus. Utrum igitur tibi non placet, inquit, virtutisne tantam esse vim, ut ad beate vivendum se ipsa contenta sit? Quaeque de virtutibus dicta sunt, quem ad modum eae semper voluptatibus inhaerent, eadem de amicitia dicenda sunt. Tanti autem aderant vesicae et torminum morbi, ut nihil ad eorum magnitudinem posset accedere. Recte, inquit, intellegis. Mene ergo et Triarium dignos existimas, apud quos turpiter loquere? Negare non possum.

Quid est igitur, cur ita semper deum appellet Epicurus beatum et aeternum? Vide, ne etiam menses! nisi forte eum dicis, qui, simul atque arripuit, interficit. Inquit, dasne adolescenti veniam? Et quod est munus, quod opus sapientiae? Quid igitur dubitamus in tota eius natura quaerere quid sit effectum? **Efficiens dici potest.** Alterum significari idem, ut si diceretur, officia media omnia aut pleraque servantem vivere.

Si longus, levis;

Chrysippus autem exponens differentias animantium ait alias earum corpore excellere, alias autem animo, non nullas valere utraque re; Partim cursu et peragratione laetantur, congregatione aliae coetum quodam modo civitatis imitantur; Roges enim Aristonem, bonane ei videantur haec: vacuitas doloris, divitiae, valitudo; *Cur iustitia laudatur?* Quid tibi, Torquate, quid huic Triario litterae, quid historiae cognitioque rerum, quid poetarum evolutio, quid tanta tot versuum memoria voluptatis affert? Ut scias me intellegere, primum idem esse dico voluptatem, quod ille don. Eorum enim est haec querela, qui sibi cari sunt seseque diligunt. Habes, inquam, Cato, formam eorum, de quibus loquor, philosophorum. Quaeque de virtutibus dicta sunt, quem ad modum eae semper voluptatibus inhaerent, eadem de amicitia dicenda sunt. Haec non erant eius, qui innumerabilis mundos infinitasque regiones, quarum nulla esset ora, nulla extremitas, mente peragravisset.

Sed residamus, inquit, si placet. Te ipsum, dignissimum maioribus tuis, voluptasne induxit, ut adolescentulus eriperes P. Cum sciret confestim esse moriendum eamque mortem ardentiore studio peteret, quam Epicurus voluptatem petendam putat. Praeclare Laelius, et recte sofñw, illudque vere: O Publi, o gurges, Galloni! es [redacted] miser, inquit. Idem etiam dolorem saepe perpetiuntur, ne, si id non faciant, incidant in maiorem. Nec tamen ullo modo summum pecudis bonum et hominis idem mihi videri potest. Conclusum est enim contra Cyrenaicos satis acute, nihil ad Epicurum. Atqui, inquam, Cato, si istud optinueris, traducas me ad te totum licebit. Quid ergo attinet dicere: Nihil haberem, quod reprehenderem, si finitas cupiditates haberent? Scio enim esse quosdam, qui quavis lingua philosophari possint; Nihil enim arbitror esse magna laude dignum, quod te praetermissurum credam aut mortis aut doloris metu. Causa autem fuit huc veniendi ut quosdam hinc libros promerem. Non enim quaero quid verum, sed quid cuique dicendum sit. Nec enim ignoras his istud honestum non summum modo, sed etiam, ut tu vis, solum bonum videri.

Nec lapathi suavitatem acupenseri Galloni Laelius anteponebat, sed suavitatem ipsam neglegebat; Atque haec ita iustitiae propria sunt, ut sint virtutum reliquarum communia. Hic, qui utrumque probat, ambobus debuit uti, sicut facit re, neque tamen dividit verbis. Teneamus enim illud necesse est, cum consequens aliquod falsum sit, illud, cuius id consequens sit, non posse esse verum. Non enim quaero quid verum, sed quid cuique dicendum sit. Unum est sine dolore esse, alterum cum voluptate. Atqui iste locus est, Piso, tibi etiam atque etiam confirmandus, inquam;

Atque his de rebus et splendida est eorum et illustris oratio.

Teneamus enim illud necesse est, cum consequens aliquod falsum sit, illud, cuius id consequens sit, non posse esse verum. Ad corpus diceres pertinere-, sed ea, quae dixi, ad corpusne refers? Istius modi autem res dicere ornate velle puerile est, plane autem et perspicue expedire posse docti et intellegentis viri. Ne amores quidem sanctos a sapiente alienos esse arbitrantur. Vide, quantum, inquam, fallare, Torquate. *Quid est igitur, inquit, quod requiras?* Quod quidem iam fit etiam in Academia. Quid Zeno? Dic in quovis conventu te omnia facere, ne doleas. Nam, ut sint illa vendibilia, haec uberiora certe sunt. Quod si ita se habeat, non possit beatam praestare vitam sapientia. Nemo igitur esse beatus potest.

Compensabatur, inquit, cum summis doloribus laetitia. Non enim iam stirpis bonum quaeret, sed animalis. Nam quibus rebus efficiuntur voluptates, eae non sunt in potestate sapientis. Qui bonum omne in virtute ponit, is potest dicere perfici beatam vitam perfectione virtutis; At ille pellit, qui permulcet sensum voluptate. Nam e quibus locis quasi thesauris argumenta depromerentur, vestri ne suspicati quidem sunt, superiores autem artificio et via tradiderunt. **Negat enim summo bono afferre incrementum diem.**

Graecum enim hunc versum nostis omnes-: Suavis laborum est praeteritorum memoria. Sic igitur in homine perfectio ista in eo potissimum, quod est optimum, id est in virtute, laudatur. Virtutis enim beataeque vitae, quae duo maxime expetenda sunt, serius lumen apparet, multo etiam serius, ut plane qualia sint intellegantur. Hunc igitur finem illi tenuerunt, quodque ego pluribus verbis, illi brevius secundum naturam vivere, hoc iis bonorum videbatur extremum. Ex quo intellegitur officium medium quiddam esse, quod neque in bonis ponatur neque in contrariis. Paulum, cum regem Persem captum adduceret, eodem flumine invectio? Qui autem esse poteris, nisi te amor ipse ceperit? In qua quid est boni praeter summam voluptatem, et eam sempiternam? Hic, qui utrumque probat, ambobus debuit uti, sicut facit re, neque tamen dividit verbis. Beatum, inquit. Et quae per vim oblatum stuprum voluntaria morte lueret inventa est et qui interficeret filiam, ne stupraretur.

Zenonis est, inquam, hoc Stoici. Itaque et manendi in vita et migrandi ratio omnis iis rebus, quas supra dixi, metienda. Facit enim ille duo seiuncta ultima bonorum, quae ut essent vera, coniungi debuerunt; Quod quoniam in quo sit magna dissensio est, Carneadea nobis adhibenda divisio est, qua noster Antiochus libenter uti solet. Hoc positum in Phaedro a Platone probavit Epicurus sensitque in omni disputatione id fieri oportere. Sed tamen est aliquid, quod nobis non liceat, liceat illis. Beatus sibi videtur esse moriens. Dic in quovis conventu te omnia facere, ne doleas. Ita est quoddam commune officium sapientis et insipientis, ex quo efficitur versari in iis, quae media dicamus. Et ego: Piso, inquam, si est quisquam, qui acute in causis videre soleat quae res agatur. Quid enim de amicitia statueris utilitatis causa expetenda vides. Superiores tres erant, quae esse possent, quarum est una sola defensa, eaque vehementer. Illa sunt similia: hebes acies est cuiquam oculorum, corpore alius senescit; Quae cum praeponunt, ut sit aliqua rerum selectio, naturam videntur sequi;

Aderamus nos quidem adolescentes, sed multi amplissimi viri, quorum nemo censuit plus Fadiae dandum, quam posset ad eam lege Voconia pervenire. Restincta enim sitis stabilitatem voluptatis habet, inquit, illa autem voluptas ipsius restinctionis in motu est. Hoc unum Aristo tenuit: praeter vitia atque virtutes negavit rem esse ullam aut fugiendam aut expetendam. Amicitiae vero locus ubi esse potest aut quis amicus esse cuiquam, quem non ipsum amet propter ipsum? *Nemo igitur esse beatus potest.* Istam voluptatem, inquit, Epicurus ignorat? *Quis istud possit, inquit, negare?* Quid, si non modo utilitatem tibi nullam afferet, sed iacturae rei familiaris erunt faciendae, labores suscipiendi, adeundum vitae periculum? Ac ne plura complectar-sunt enim innumerabilia-, bene laudata virtus voluptatis aditus intercludat necesse est. Haec bene dicuntur, nec ego repugno, sed inter sese ipsa pugnant.

Nam nisi hoc optineatur, id solum bonum esse, quod honestum sit, nullo modo probari possit beatam vitam virtute effici. Vives, inquit Aristo, magnifice atque praeclare, quod erit cumque visum ages, numquam angere, numquam cupies, numquam timebis. Quantum Aristoxeni ingenium consumptum videmus in musicis? **Quo modo?** Epicurei num desistunt de isdem, de quibus et ab Epicuro scriptum est et ab antiquis, ad arbitrium suum scribere? Ut enim consuetudo loquitur, id solum dicitur honestum, quod est populari fama gloriosum. Quod eo liquidius faciet, si perspexerit rerum inter eas verborumne sit controversia. *An eiusdem modi?* Cuius similitudine perspecta in formarum specie ac dignitate transitum est ad honestatem dictorum atque factorum. Quare attendo te studiose et, quaecumque rebus iis, de quibus hic sermo est, nomina inponis, memoriae mando; In enumerandis autem corporis commodis si quis praetermissam a nobis voluptatem putabit, in aliud tempus ea quaestio differatur. Non minor, inquit, voluptas percipitur ex vilissimis rebus quam ex pretiosissimis.

Hoc etsi multimodis reprehendi potest, tamen accipio, quod dant.

Tenuit permagnam [redacted]tilius hereditatem, unde, si secutus esset eorum sententiam, qui honesta et recta emolumentis omnibus et commodis anteponerent, nummum nullum attigisset. At ille non pertimuit saneque fidenter: Istis quidem ipsis verbis, inquit; *Cur id non ita fit?* Nam si quae sunt aliae, falsum est omnis animi voluptates esse e corporis societate.

Quid, cum fictas fabulas, e quibus utilitas nulla elici potest, cum voluptate legimus? Nemo enim est, qui aliter dixerit quin omnium naturarum simile esset id, ad quod omnia referrentur, quod est ultimum rerum appetendarum. Similiter sensus, cum accessit ad naturam, tuetur illam quidem, sed etiam se tuetur; Maximeque eos videre possumus res gestas audire et legere velle, qui a spe gerendi absunt confecti senectute. Mihi autem nihil tam perspicuum videtur, quam has sententias eorum philosophorum re inter se magis quam verbis dissidere; Semovenda est igitur voluptas, non solum ut recta sequamini, sed etiam ut loqui deceat frugaliter. Si enim ita est, vide ne facinus facias, cum mori suadeas. Omnium enim rerum principia parva sunt, sed suis progressionibus usa augentur nec sine causa; Quis suae urbis conservatorem Codrum, quis Erechthei filias non maxime laudat? Stoici restant, ei quidem non unam aliquam aut alteram rem a nobis, sed totam ad se nostram philosophiam transtulerunt; Itaque e contrario moderati aequabilesque habitus, affectiones ususque corporis apti esse ad naturam videntur. Nam Metrodorum non puto ipsum professum, sed, cum appellaretur ab Epicuro, repudiare tantum beneficium noluisse;

Primum quid tu dicis breve?

Ad quorum et cognitionem et usum iam corroborati natura ipsa praeunte deducimur. Quippe, inquieta cum tam docuerim gradus istam rem non habere quam virtutem, in qua sit ipsum etiam beatum. Ita fit illa conclusio non solum vera, sed ita perspicua, ut dialectici ne rationem quidem reddi putent oportere: si illud, hoc; Quod autem in homine praestantissimum atque optimum est, id deseruit. Et hunc idem dico, inquieta sed ad virtutes et ad vitia nihil interesse. Cum sciret confestim esse moriendum eamque mortem ardentiore studio peteret, quam Epicurus voluptatem petendam putat. Stulti autem malorum memoria torquentur, sapientes bona praeterita grata recordatione renovata delectant. **Si longus, levis.** Similiter sensus, cum accessit ad naturam, tuetur illam quidem, sed etiam se tuetur; Ita cum ea volunt retinere, quae superiori sententiae conveniunt, in Aristonem incidunt; **Videamus igitur sententias eorum, tum ad verba redeamus.**

Hanc se tuus Epicurus omnino ignorare dicit quam aut qualem esse velint qui honestate summum bonum metiantur. Et harum quidem rerum facilis est et expedita distinctio. An haec ab eo non dicuntur? **Primum Theophrasti, Strato, physicum se voluit;** Sed quid ages tandem, si utilitas ab amicitia, ut fit saepe, defecerit? Nec tamen ullo modo

summum pecudis bonum et hominis idem mihi videri potest. Quae fere omnia appellantur uno ingenii nomine, easque virtutes qui habent, ingeniosi vocantur. Quae cum dixisset paulumque institisset, Quid est? Quid est, quod ab ea absolvi et perfici debeat? Levatio igitur vitiorum magna fit in iis, qui habent ad virtutem progressionis aliquantum. *Suo genere perveniant ad extremum*; Quid enim possumus hoc agere divinius?

Quid affers, cur Thorius, cur Caius Postumius, cur omnium horum magister, Orata, non iucundissime vixerit? Sed quanta sit alias, nunc tantum possitne esse tanta. Aliis esse maiora, illud dubium, ad id, quod summum bonum dicitis, ecquaenam possit fieri accessio. Est autem etiam actio quaedam corporis, quae motus et status naturae congruentis tenet; Sed id ne cogitari quidem potest quale sit, ut non repugnet ipsum sibi. At tu eadem ista dic in iudicio aut, si coronam times, dic in senatu. Reperiam multos, vel innumerabilis potius, non tam curiosos nec tam molestos, quam vos estis, quibus, quid velim, facile persuadeam. Iam quae corporis sunt, ea nec auctoritatem cum animi partibus, comparandam et cognitionem habent faciliorem. Nec vero pietas adversus deos nec quanta iis gratia debeatur sine explicatione naturae intellegi potest. Cuius ad naturam apta ratio vera illa et summa lex a philosophis dicitur. Eam tum adesse, cum dolor omnis absit; Nihilo beatiorem esse Metellum quam Regulum. Universa enim illorum ratione cum tota vestra confligendum puto. *Res enim concurrent contrariae. Neutrum vero, inquit ille.*

An, partus ancillae sitne in fructu habendus, disseretur inter principes civitatis, P. *Quid iudicant sensus?* Tenesne igitur, inquam, Hieronymus Rhodius quid dicat esse summum bonum, quo putet omnia referri oportere? Ea, quae dialectici nunc tradunt et docent, nonne ab illis instituta sunt aut inventa sunt? Ergo opifex plus sibi proponet ad formarum quam civis excellens ad factorum pulchritudinem? Societatem coniunctionis humanae munifice et aeque tuens iustitia dicitur, cui sunt adiunctae pietas, bonitas, liberalitas, benignitas, comitas, quaeque sunt generis eiusdem. Cum ageremus, inquit, vitae beatum et eundem supremum diem, scribebamus haec. Nam, ut sint illa vendibilia, haec uberiora certe sunt. **Comprehensum, quod cognitum non habet?** Atque hoc loco similitudines eas, quibus illi uti solent, dissimillimas proferebas. Ampulla enim sit necne sit, quis non iure optimo irrideatur, si laboret? Non enim, si omnia non sequebatur, idcirco non erat ortus illinc.

Nam si quae sunt aliae, falsum est omnis animi voluptates esse e corporis societate. Iam quae corporis sunt, ea nec auctoritatem cum animi partibus, comparandam et cognitionem habent faciliorem. **Quare attende, quaeso. Quid dubitas igitur mutare principia naturae?** Illud dico, ea, quae dicat, praeclare inter se cohaerere.

Nullus est igitur cuiusquam dies natalis.

Hoc dixerit potius Ennius: Nimum boni est, cui nihil est mali. Hoc est non modo cor non habere, sed ne palatum quidem. Ipse Epicurus fortasse redderet, ut [redacted]tus Peducaeus, [redacted]. Quod totum contra est. Nos quidem Virtutes sic natae sumus, ut tibi serviremus, aliud negotii nihil habemus.

Ergo adhuc, quantum equidem intellego, causa non videtur fuisse mutandi nominis. Traditur, inquit, ab Epicuro ratio neglegendi doloris. Nec vero alla sunt quaerenda contra Carneadeam illam sententiam. Quae enim cupiditates a natura proficiscuntur, facile explentur sine ulla iniuria, quae autem inanes sunt, iis parendum non est. Hoc dixerit potius Ennius: Nimum boni est, cui nihil est mali. Tum Quintus: Est plane, Piso, ut dicis, inquit. Memini vero, inquam; Ille vero, si insipiens-quo certe, quoniam tyrannus -, numquam beatus; Ita multo sanguine profuso in laetitia et in victoria est mortuus. Unum nescio, quo modo possit, si luxuriosus sit, finitas cupiditates habere. **Philosophi autem in suis lectulis plerumque moriuntur.** Et adhuc quidem ita nobis progressio ratio est, ut ea duceretur omnis a prima commendatione naturae. Nec vero umquam summum bonum assequi quisquam posset, si omnia illa, quae sunt extra, quamquam expetenda, summo bono continerentur.

Itaque et manendi in vita et migrandi ratio omnis iis rebus, quas supra dixi, metienda. Qui autem voluptate vitam effici beatam putabit, qui sibi is conveniet, si negabit voluptatem crescere longinquitate? Illorum vero ista ipsa quam exilia de virtutis vi! Quam tantam volunt esse, ut beatum per se efficere possit. Atque hoc loco similitudines eas, quibus illi uti solent, dissimillimas proferebas. Cur id non ita fit? Hi autem ponunt illi quidem prima naturae, sed ea seiungunt a finibus et a summa bonorum; Quo modo autem philosophus loquitur? **At coluit ipse amicitias.** Dicet pro me ipsa virtus nec dubitabit isti vestro beato M.

Cupiditates non Epicuri divisione finiebat, sed sua satietate.

Huius ego nunc auctoritatem sequens idem faciam. Et nemo nimum beatus est; Quia dolori non voluptas contraria est, sed doloris privatio. *Quod cum dixissent, ille contra.* Praetereo multos, in bis doctum hominem et suavem, Hieronymum, quem iam cur Peripateticum appellem nescio. Potius inflammat, ut coercendi magis quam dedocendi esse videantur. Tanta vis admonitionis inest in locis; Quae cum dixisset, finem ille. Unum est sine dolore esse, alterum cum voluptate. At quicum ioca seria, ut dicitur, quicum arcana, quicum occulta omnia?

Nam de summo mox, ut dixi, videbimus et ad id explicandum disputationem omnem conferemus. Quod cum accidisset ut alter alterum necopinato videremus, surrexit statim. Quid enim de amicitia statueris utilitatis causa expetenda vides. Aliter enim explicari, quod quaeritur, non potest. Ita ceterorum sententiis semotis relinquitur non mihi cum Torquato, sed virtuti cum voluptate certatio. Nam, ut saepe iam dixi, in infirma

aetate inbecillaque mente vis naturae quasi per caliginem cernitur; **Age, inquires, ista parva sunt.** Potius ergo illa dicantur: turpe esse, viri non esse debilitari dolore, frangi, succumbere. Sed plane dicit quod intellegit. At cum de plurimis eadem dicit, tum certe de maximis. Vestri haec verecundius, illi fortasse constantius.

Frater et T. Tollitur beneficium, tollitur gratia, quae sunt vincla concordiae. Qui vere falsone, quaerere mittimus-dicitur oculis se privasse; Tubulum fuisse, qua illum, cuius is condemnatus est rogatione, P. **Age, inquires, ista parva sunt.** Iam quae corporis sunt, ea nec auctoritatem cum animi partibus, comparandam et cognitionem habent faciliorem. **Rationis enim perfectio est virtus; Hunc vos beatum;** Positum est a nostris in iis esse rebus, quae secundum naturam essent, non dolere;

Itaque ne iustitiam quidem recte quis dixerit per se ipsam optabilem, sed quia iucunditatis vel plurimum afferat. Octavio fuit, cum illam severitatem in eo filio adhibuit, quem in adoptionem D. Is cum arderet podagrae doloribus visitassetque hominem Charmides Epicureus perfamiliaris et tristis exiret, Mane, quaeso, inquit, Charmide noster; Sunt autem, qui dicant foedus esse quoddam sapientium, ut ne minus amicos quam se ipsos diligant. An vero displicuit ea, quae tributa est animi virtutibus tanta praestantia? Istius modi autem res dicere ornate velle puerile est, plane autem et perspicue expedire posse docti et intellegentis viri. Itaque et manendi in vita et migrandi ratio omnis iis rebus, quas supra dixi, metienda.

Quo plebiscito decreta a senatu est consuli quaestio Cn.

Ut in voluptate sit, qui epuletur, in dolore, qui torqueatur. Cupit enim dicere nihil posse ad beatam vitam deesse sapienti. Sed non alienum est, quo facilius vis verbi intellegatur, rationem huius verbi faciendi Zenonis exponere. Et certamen honestum et disputatio splendida! omnis est enim de virtutis dignitate contentio. Nam quibus rebus efficiuntur voluptates, eae non sunt in potestate sapientis. In his igitur partibus duabus nihil erat, quod Zeno commutare gestiret. **Eadem fortitudinis ratio reperietur. Suo enim quisque studio maxime ducitur.** Illa sunt similia: hebes acies est cuiusdam oculorum, corpore alius senescit; Nihil minus, contraque illa hereditate dives ob eamque rem laetus. Quis istum dolorem timet? Ergo et avarus erit, sed finite, et adulter, verum habebit modum, et luxuriosus eodem modo.

Quam nemo umquam voluptatem appellavit, appellat; **Quis hoc dicit? At eum nihili facit;** Si enim ita est, vide ne facinus facias, cum mori suadeas. Numquam audiavi in Epicuri schola Lycurgum, Solonem, Miltiadem, Themistoclem, Epaminondam nominari, qui in ore sunt ceterorum omnium philosophorum. Quicquid enim a sapientia proficiscitur, id continuo debet expletum esse omnibus suis partibus; Nihil enim possumus iudicare, nisi quod est nostri iudicii-in quo frustra iudices solent, cum sententiam pronuntiant, addere: si quid mei iudicii est; Philosophi autem in suis lectulis plerumque

moriuntur. Ego vero volo in virtute vim esse quam maximam; Iam quae corporis sunt, ea nec auctoritatem cum animi partibus, comparandam et cognitionem habent faciliorem. *Quid sequatur, quid repugnet, vident.*

Aristoteles, Xenocrates, tota illa familia non dabit, quippe qui valitudinem, vires, divitias, gloriam, multa alia bona esse dicant, laudabilia non dicant. Sed in rebus apertissimis nimium longi sumus. Nec enim, omnes avaritias si aequae avaritias esse dixerimus, sequetur ut etiam aequas esse dicamus. -delector enim, quamquam te non possum, ut ais, corrumpere, delector, inquam, et familia vestra et nomine. **Fortemne possumus dicere eundem illum Torquatum?** Quid in isto egregio tuo officio et tanta fide-sic enim existimo-ad corpus refert? Audax negotium, dicerem impudens, nisi hoc institutum postea translatum ad philosophos nostros esset. Sin autem eos non probabat, quid attinuit cum iis, quibuscum re concinebat, verbis discrepare? Tu autem negas fortem esse quemquam posse, qui dolorem malum putet. Eodem modo is enim tibi nemo dabit, quod, expetendum sit, id esse laudabile.

Primum cur ista res digna odio est, nisi quod est turpis?

Sin kakan malitiam dixisses, ad aliud nos unum certum vitium consuetudo Latina traduceret. Et harum quidem rerum facilis est et expedita distinctio. *Id enim natura desiderat.* Tollitur beneficium, tollitur gratia, quae sunt vincla concordiae. Quae quo sunt excelsiores, eo dant clariora indicia naturae. Quamquam id quidem licebit iis existimare, qui legerint. Proclivi currit oratio. Primum cur ista res digna odio est, nisi quod est turpis? Habent enim et bene longam et satis litigiosam disputationem. His similes sunt omnes, qui virtuti student levantur vitiis, levantur erroribus, nisi forte censes Ti.

Sine ea igitur iucunde negat posse se vivere? Ita est quoddam commune officium sapientis et insipientis, ex quo efficitur versari in iis, quae media dicamus. Cuius tanta tormenta sunt, ut in iis beata vita, si modo dolor summum malum est, esse non possit. In quibus doctissimi illi veteres inesse quiddam caeleste et divinum putaverunt. Quae cum ita sint, effectum est nihil esse malum, quod turpe non sit. **Ille enim occurrentia nescio quae comminiscebatur;** Quae tamen a te agetur non melior, quam illae sunt, quas interdum optines. Expectoque quid ad id, quod quaerebam, respondeas. Nunc haec primum fortasse audientis servire debemus. Quod dicit Epicurus etiam de voluptate, quae minime sint voluptates, eas obscurari saepe et obrui.

Sed venio ad inconstantiae crimen, ne saepius dicas me aberrare; Curium putes loqui, interdum ita laudat, ut quid praeterea sit bonum neget se posse ne suspicari quidem. Hi autem ponunt illi quidem prima naturae, sed ea seiungunt a finibus et a summa bonorum; *Quid censes in Latino fore?* Natura sic ab iis investigata est, ut nulla pars caelo, mari, terra, ut poëtice loquar, praetermissa sit; Quid, cum fictas fabulas, e quibus

utilitas nulla elici potest, cum voluptate legimus? Itaque et vivere vitem et mori dicimus arboremque et novellam et vetulam et vigere et senescere.

Me igitur ipsum ames oportet, non mea, si veri amici futuri sumus.

Sed ego in hoc resisto; Itaque sensibus rationem adiunxit et ratione effecta sensus non reliquit. Quod si ita sit, cur opera philosophiae sit danda nescio. **Qui-vere falsone, quaerere mittimus-dicitur oculis se privasse; Quo modo autem philosophus loquitur?** Modo etiam paulum ad dexteram de via declinavi, ut ad Pericli sepulcrum accederem. Cuius etiam illi hortuli propinqui non memoriam solum mihi afferunt, sed ipsum videntur in conspectu meo ponere. Mihi quidem Antiochum, quem audis, satis belle videris attendere. Item de contrariis, a quibus ad genera formasque generum venerunt. *Iam id ipsum absurdum, maximum malum negligi.* Sunt enim prima elementa naturae, quibus auctis virtutis quasi germen efficitur. Et si turpitudinem fugimus in statu et motu corporis, quid est cur pulchritudinem non sequamur? Quos quidem tibi studiose et diligenter tractandos magnopere censeo. Res enim fortasse verae, certe graves, non ita tractantur, ut debent, sed aliquanto minutius. Quae quidem adhuc peregrinari Romae videbatur nec offerre sese nostris sermonibus, et ista maxime propter limatam quandam et rerum et verborum tenuitatem. Commoda autem et incommoda in eo genere sunt, quae praeposita et reiecta diximus;

Nunc reliqua videamus, nisi aut ad haec, Cato, dicere aliquid vis aut nos iam longiores sumus. Nam, ut saepe iam dixi, in infirma aetate inbecillaque mente vis naturae quasi per caliginem cernitur; Summum a vobis bonum voluptas dicitur. Ita multo sanguine profuso in laetitia et in victoria est mortuus. Praeclare Laelius, et recte σοφῶν, illudque vere: O Publi, o gurgis, Galloni! es *[redacted]* miser, inquit. Cum praesertim illa perdiscere ludus esset. Quid enim tanto opus est instrumento in optimis artibus comparandis? Quo tandem modo? Octavio fuit, cum illam severitatem in eo filio adhibuit, quem in adoptionem D. Quid de Platone aut de Democrito loquar? Non minor, inquit, voluptas percipitur ex vilissimis rebus quam ex pretiosissimis. Est enim perspicuum nullam artem ipsam in se versari, sed esse aliud artem ipsam, aliud quod propositum sit arti.

Hoc sic expositum dissimile est superiori.

Morbo gravissimo affectus, exul, orbus, egens, torqueatur eculeo: quem hunc appellas, Zeno? Quid est igitur, cur ita semper deum appellet Epicurus beatum et aeternum? Cupiditates non Epicuri divisione finiebat, sed sua satietate. Virtutis, magnitudinis animi, patientiae, fortitudinis fomentis dolor mitigari solet. Quae dici eadem de ceteris virtutibus possunt, quarum omnium fundamenta vos in voluptate tamquam in aqua ponitis. Quare conare, quaeso. Illis videtur, qui illud non dubitant bonum dicere -; Nobis Heracleotes ille Dionysius flagitiose descivisse videtur a Stoicis propter oculorum

dolorem. Audax negotium, dicerem impudens, nisi hoc institutum postea translatum ad philosophos nostros esset.

Inde sermone vario [redacted] illa a Dipylo stadia confecimus. An est aliquid per se ipsum flagitiosum, etiamsi nulla comitetur infamia? Quid ad utilitatem tantae pecuniae? Itaque hic ipse iam pridem est reiectus; Quae cum dixisset paulumque institisset, Quid est? Cuius etiam illi hortuli propinqui non memoriam solum mihi afferunt, sed ipsum videntur in conspectu meo ponere.

Suam denique cuique naturam esse ad vivendum ducem. Tecum optime, deinde etiam cum mediocri amico. Potius inflammat, ut coercendi magis quam dedocendi esse videantur. Quae tamen a te agetur non melior, quam illae sunt, quas interdum optines. Theophrastum tamen adhibeamus ad pleraque, dum modo plus in virtute teneamus, quam ille tenuit, firmitatis et roboris. Potius ergo illa dicantur: turpe esse, viri non esse debilitari dolore, frangi, succumbere. Ab his oratores, ab his imperatores ac rerum publicarum principes extiterunt. **Illud non continuo, ut aeque incontentae.** Itaque mihi non satis videmini considerare quod iter sit naturae quaeque progressio. Deque his rebus satis multa in nostris de re publica libris sunt dicta a Laelio. Duae sunt enim res quoque, ne tu verba solum putes. Sed id ne cogitari quidem potest quale sit, ut non repugnet ipsum sibi.